

Economisch-Statistische Berichten

Tien jaren O.E.E.C.

Huidige en toekomstige taken

★

Enige aspecten van Europese
vervoerspolitiek op het Binnen-
scheepvaartcongres

★

Dr. J. M. E. M. A. Zonnenberg
Verticale prijsbinding en E.E.G.

★

M. van Audenhove
De financiering der gemeentelijke
investerings in de Benelux-landen

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

43e JAARGANG

No. 2140

WOENSDAG 9 JULI 1958

- Pensioenregelingen
- Risico-herverzekering van pensioenfondsen

EERSTE NEDERLANDSCHE

HOOFDKANTOOR:

JOHAN DE WITTLAAN 50 - 'S-GRAVENHAGE
TEL. 01700 - 51. 43. 51
POSTADRES: POSTBUS 5

Het Centraal Planbureau te Den Haag zoekt voor leidinggevende functie:

EEN ACADEMISCH GEVORMDE ECONOMIST

met praktische ervaring op het gebied van economisch researchwerk. De salariëring vindt plaats overeenkomstig de rang van wetenschappelijk ambtenaar 1e klasse: f 793,— — f 1039,— p.m. (excl. huurcomp. en vakantietoelage); of wetenschappelijk hoofdamtenaar: f 977,— — f 1192,— p.m. (excl. huurcomp. en vakantietoelage). Sollicitatiebrieven aan het Bureau Personeelsvoorziening van de Centrale Personeelsdienst, Prins Mauritslaan 1, Den Haag, onder no. 567/7188 (in linker bovenhoek env. en brief).

Bij de
NEDERLANDSCHE ECONOMISCHE HOOGESCHOOL
te Rotterdam
vaceert de betrekking van

Studentendecaan

De te benoemen functionaris zal tot taak hebben

- in nauw contact met de academische senaat individuele voorlichting aan studenten te geven met betrekking tot aangelegenheden, de studie betreffende;
- in samenwerking met het bestuur der Stichting Studenten Voorzieningen de collectieve belangen van de studenten te behartigen.

Gedacht wordt aan een econoom met belangstelling voor menselijke verhoudingen en met organisatorische bekwaamheden. Het aanvangssalaris bedraagt tenminste f 800,— en ten hoogste f 975,— per maand, afhankelijk van ervaring en leeftijd. Met de hand geschreven sollicitaties te richten tot Mr. B. J. de Boer, secretaris van curatoren, Eendrachtsweg 60, te Rotterdam.

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Ablasserdam

Financiering van invoer,
uitvoer en transitio

Alle assurantien

Beleggingen en
vermogensbeheer

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400).
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam 6.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0.30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.

Tien jaren O.E.E.C.

Huidige en toekomstige taken

Vorige malen hebben wij op deze plaats aan de hand van het negende verslag van de O.E.E.C. summier geschetst welke activiteiten deze organisatie in het kader van de verplichting der deelnemende landen om te streven naar opvoering der produktie, naar uitbreiding en liberalisatie van het handels- en betalingsverkeer en naar monetaire stabiliteit, heeft ontplooid. Bij de activiteiten op deze terreinen is het overigens niet gebleven: ook op andere gebieden — wij noemen bijv. de energievoorziening, de landbouw, de industrie, het verkeer en vervoer en de produktiviteitsbevordering — heeft samenwerking plaats gevonden. Gedurende de tien jaren van haar bestaan heeft de O.E.E.C., in het bijzonder op het stuk van het handels- en betalingsverkeer, veel bereikt. Er blijft echter nog veel te doen. Zo confronteert de huidige economische toestand de organisatie met problemen, die moeten worden opgelost wil verdere vooruitgang mogelijk zijn. Ook andere taken liggen duidelijk in het verschiet. Het zijn de huidige en toekomstige taken van de O.E.E.C. waarmee het laatste hoofdstuk van het betreffende verslag zich bezig houdt.

In de huidige economische situatie schuilen onderling tegenstrijdige tendenties, die het moeilijk maken een vast omlijnde politiek uit te stippelen. De excessieve vraag, die zich sedert 1955 manifesteerde, is dank zij monetaire en fiscale maatregelen verminderd, maar de stijging van de kosten van levensonderhoud is nog niet geheel tot staan gebracht. Sommige landen konden de beperkende maatregelen reeds verzachten, andere daarentegen hebben nog te kampen met bestaande of dreigende druk op lonen en prijzen. Bovendien worstelt een aantal landen met betalingsbalansproblemen. Deze omstandigheden illustreren de moeilijkheden waarmee de regeringen bij hun streven naar een hoog niveau van werkgelegenheid en uitbreiding der produktie onder handhaving van monetaire stabiliteit en een evenwichtige betalingsbalans worden geconfronteerd. In de toekomst zullen, zegt het verslag, een grotere stoutmoedigheid bij het toepassen van voor een stabiele groei geëigende maatregelen, alsmede „an improved range of policy instruments” nodig zijn. De onevenwichtigheid van het inter-Europese betalingsverkeer duidt op de noodzaak van krachtige maatregelen en een betere coördinatie ter voorkoming van extreme debiteuren- en crediteurenposities.

Ter handhaving van de snelle economische groei in de komende jaren is een voortdurende stimulans in de vorm van een uitgebreider handel en grotere markten noodzakelijk. Het is duidelijk dat het liberalisatieprogramma, dat gedurende het afgelopen decennium het brandpunt van de economische samenwerking is geweest, zijn belangrijkste rol ter bereiking van dit doel reeds heeft gespeeld. Er is dan ook, gezien de nauwe interdependentie van de Europese economie, „an imperative necessity for new arrangements to be made in the O.E.E.C. to associate all Member countries with the new advances being made by the European Economic Community”. Van het oplossen der problemen rond de Vrijhandelszone zijn de toekomst van de Europese economische samenwerking en de welvaart der Europese volkeren in belangrijke mate afhankelijk. Behalve de inter-Europese handel dient ook die van Europa met de rest van de wereld te worden uitgebreid. De wenselijkheid van een verdere liberalisatie van de invoer uit het dollargebied brengt met zich dat de landen moeten pogen hun dollarinkomsten op te voeren. Dit laatste stelt zowel aan Europa als aan de Verenigde Staten eisen; de Europese landen dienen hun concurrentiekracht te vergroten; de Verenigde Staten hun handelsbelemmeringen te verminderen.

Als andere taken, die voor de O.E.E.C. zijn weggelegd, ziet het rapport nog de ontwikkeling der achtergebleven landen in Zuid-Europa, het bevorderen van samenwerking op het gebied van kernenergie en het stimuleren van nationale acties ter verbetering van de wetenschappelijke en technische opleiding in Europa. Al deze taken, evenals de problemen die in de komende jaren zeker nog zullen rijzen, duiden op de belangrijke rol die de samenwerking heeft te vervullen bij de voortgang van de Europese economische ontwikkeling. De instellingen — de O.E.E.C. en andere — door middel waarvan deze samenwerking kan plaatsvinden, zijn aanwezig. Noodzakelijk zijn de politieke wil om van deze instellingen gebruik te maken en de bereidheid om oplossingen te steunen die, over de directe moeilijkheden en kleine belangen heen, zijn gericht op grotere doeleinden. „In international co-operation there is a danger that failure to make progress may jeopardise the gains already attained”.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Tien jaren O.E.E.C.; huidige en toekomstige taken	539	Aantekening:	
Enige aspecten van Europese vervoerspolitiek op het Binnenscheepvaartcongres	540	Aardbeien	549
Verticale prijsbinding en E.E.G., door Dr. J. M. E. M. A. Zonnenberg	543	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet ...	551
De financiering der gemeentelijke investeringen in de Benelux-landen, door M. van Audenhove ..	546	Notities:	
Boekbespreking:		Lucifersconcurrentie in Engeland	542
H. Ferro: „Rationele Rayonering”, bespr. door Drs. J. L. Wage	548	Welke conjunctuurindex geeft de meeste indicatie?	545
		Statistieken	552
		Recente publikaties	553

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; J. R. Zuidema.
 Redacteur-Secretaris: A. de Wit, Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
 COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIE: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
 J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

Enige aspecten van Europese vervoerspolitiek op het Binnenscheepvaart- congres

De laatste jaren groeit het Binnenscheepvaartcongres steeds meer uit tot een manifestatie der Nederlandse vervoerswereld tegen de dreigende gevaren op vervoerspolitiek gebied. In de E.G.K.S. is het vervoer nl. zo langzamerhand het exercitieterrein van kolen- en staalbelangen geworden. De Nederlandse ondernemer met naar verhouding lage kosten zal men door een net van technische voorschriften en door een nauw begrensde prijszetting in zijn bewegingsvrijheid op de markt kunnen beperken. Nederland heeft de facto een overeenkomst over een margetarief aanvaard, hetgeen thans door de E.G.K.S.-partners uitgelegd wordt als een principiële aanvaarding van een prealabele publikatie. Schrijver analyseert nu de verhouding tussen kostprijzen en marktverhoudingen en de invloed van een prealabele publikatie hierop. Al draagt publikatie van tarieven volgens schrijver de kiemen ener beperking der aanpassing aan de marktverhoudingen in zich, het punt waar Nederland nooit moet capituleren ligt z.i niet bij de prealabele publikatie als zodanig maar bij een vast en star tarief.

Men schrijft ons:

De laatste jaren groeit het Binnenscheepvaartcongres steeds meer uit tot een — ver over de belangen der binnenscheepvaart uitgaande — manifestatie der Nederlandse vervoerswereld, een manifestatie, die hoe langer hoe meer het karakter aanneemt van een protestmeeting tegen de dreigende gevaren op vervoerspolitiek gebied. De bij uitstek deskundige preadviseur, Dr. W. F. van Gunsteren, had zich naar het oordeel van velen deze keer in mildere bewoordingen — desalniettemin zeer afwijzend — over de E.G.K.S.-vervoerspolitiek uitgelaten dan men van hem gewend was. De even deskundige Mr. G. H. Dijkmans van Gunst, die in zijn preadvies de Gemeinwirtschaft en de Nederlandse eis der rentabiliteit als niet met elkaar in strijd had gekarakteriseerd, kon voor deze stelling geen steun bij de toehoorders vinden.

Het is geen toeval, dat juist thans zulke scherpe stemmen opklonken tegen de vervoerspolitiek der E.G.K.S., stemmen die culmineerden in de conclusie, dat het vervoersbeleid in de zes E.E.G.-landen volgens het Verdrag wordt bepaald door de organen van de E.E.G., terwijl de taak der E.G.K.S. beperkt dient te blijven tot een bewaking van de belangen der kolen- en staalmarkt in het geheel der vervoerspolitiek. De strijd tussen Nederland en de andere E.G.K.S.-partners, aan wier zijde zich de H.A. heeft geschaard, om de publikatie van de wegvervoerstarieven, is de laatste tijd in een acuut stadium gekomen.

Dit is de aanleiding, maar de oorzaak zit dieper. De door de H.A. gevoerde politiek op het stuk der directe spoorwegtarieven en het indertijd gedane voorstel om de vrachtvorming in de internationale binnenscheepvaart aan banden te leggen, botsten op niet te miskennen wijze met de vervoersfilosofie van Nederland. Het is dientengevolge in de nationale vervoersmilieus bijna „bon ton” geworden geen goed woord voor de vervoerspolitieke bemoeiingen van de H.A. over te hebben. Daarbij ziet men dan wel eens over het hoofd, dat de ambtenaren van de H.A. de plicht hebben het Verdrag uit te voeren. Men mag het hen niet kwalijk nemen, indien sommige artikelen — men denke bijv. aan de discriminatiedefinitie van art. 70 — in het geheel niet in de Nederlandse smaak vallen. Het in rustige, zakelijke toon gehouden preadvies van de toch zeer slag-

vaardige Dr. Van Gunsteren deed daarom prettig aan.

Anderzijds mag men — bij alle persoonlijke waardering voor de deskundigheid en integriteit van de H.A. te Luxemburg en rekening houdend met de harde waarheid van „Lex dura est sed ita scripta” — niet blind zijn voor het feit, dat het vervoer zo langzamerhand tot exercitieterrein van kolen- en staalbelangen is geworden. Men kan zich in gemoede afvragen, of er geen terreinen zijn, die een toetsing aan het Verdrag meer van node hebben dan het internationale wegvervoer van staalprodukten. In vervoerskringen wordt vaak de verzuchting geslaakt: „Laat de H.A. zich liever wat intensiever bezig houden met de bestrijding der kolen- en staalkartels”. Inderdaad geven de artikelen 65 en 66 aanleiding tot de veronderstelling, dat er op het stuk der bestrijding ener met de geest en de letter van het E.G.K.S.-verdrag in strijd zijnde concentratie nog een arbeidsterrein braak ligt voor de H.A.

Het lid van het Europees Parlement, Drs. G. M. Nederhorst, suggereerde kortelings in enige vragen aan de H.A. een actie te ondernemen tegen de niet-toepasselijk verklaring van de dekartellisatiebepalingen op de onderneming „Krupp”. Het antwoord der H.A. op deze vragen neemt echter de illusie van een activiteit in deze richting weg. Het Verdrag zou in art. 66 hiertoe geen ruimte laten, behalve in punt 7 van dit artikel, waarin de H.A. de bevoegdheid wordt gegeven tot optreden tegen ondernemingen, die een overheersende positie innemen of verkrijgen, welke hen aan een daadwerkelijke mededinging op een belangrijk gedeelte van de gemeenschappelijke markt onttrekt en welke deze positie gebruiken voor doeleinden, strijdig met de doelstellingen van het Verdrag. Aan de daarin gestelde voorwaarde zou echter niet zijn voldaan, en de H.A. is van oordeel niet in staat te zijn ten aanzien van deze aanleggenheid een standpunt in te nemen en nog veel minder dit ter kennis van de bevoegde regeringen te brengen. Er bestaat derhalve weinig aanleiding tot de verwachting, dat de daadkracht en dadendrang van de uitvoerders van het Verdrag zich in de naaste toekomst meer op de kartelbestrijding dan op de reglementering van het vervoerswezen zal richten.

Op grond van art. 70 van het Verdrag vormt het internationale wegvervoer nu al enige jaren lang het onderwerp

van felle discussies, o.a. in een hiertoe door de E.G.K.S. ingestelde commissie. Nederland heeft zich hierin zo lang mogelijk verzet tegen een oplegging van tarieven aan het wegvervoer. In alle objectiviteit moet ook worden geconstateerd, dat het nut en de noodzaak in verband met marktverstoringen, ondanks herhaalde verzoeken van Nederlandse zijde, nimmer aangetoond is. Bovendien wilden de partners ons land een tarifiëring volgens het territorialiteitsbeginsel opleggen. Het internationale tarief zou de optelsom der over de nationale deeltrajecten toegepaste nationale tarieven moeten zijn. Dit idee is echter volstrekt in strijd met het karakter van het grensoverschrijdend wegvervoer, dat, in tegenstelling tot het internationale spoorwegvervoer, van beginpunt tot eindpunt door één onderneming wordt verzorgd. De kosten der onder verschillende vlaggen opererende, met elkaar in concurrentie staande, ondernemingen worden voornamelijk bepaald door de efficiency der betrokken ondernemingen en het loon- en prijspeil in het thuisland.

Het loon- en prijspeil in de in transitio doorlopen landen en in het land van bestemming hebben veel minder invloed. Daarom dient een eventuele tariefstelling gebaseerd te zijn op het vlagbeginsel. Het territorialiteitsprincipe leidt tot vaste, voor alle vlaggen gelijke, tarieven en vervalst derhalve de prijsvorming op schrikbarende wijze. Het zou aan efficiënte, goed geleide ondernemingen met een laag kostenpeil niet meer mogelijk zijn hun hoger in de markt liggende concurrenten te onderbieden. Men behoeft waarlijk geen vervoersdeskundige te zijn om te ontdekken, dat dit beginsel volstrekt onverenigbaar is met de doelstellingen der integratie, te weten met het bereiken van een optimale arbeidsverdeling. Maar — en dat is juist het in het oog springende —, bij de Luxemburgse onderhandelingen hield, behalve Nederland, niemand rekening met de volgens het E.E.G.-verdrag toch zo spoedig tot stand te brengen gemeenschappelijke vervoersmarkt! Naar de mening van velen is deze houding ook geen toeval. Dr. Van Gunsteren camoufleert de harde werkelijkheid niet: de Nederlandse ondernemer met naar verhouding lage kosten zal men door een net van technische voorschriften en door een nauw begrensde prijszetting in zijn bewegingsvrijheid op de markt kunnen beperken. Het is nu al duidelijk, dat het neutraliseren van een lastige buitenlandse concurrent het gemakkelijkst kan worden bereikt door publikatie en fixatie van vrachttarieven.

De strijd om de publikatie ligt geheel in hetzelfde vlak. Ten slotte aanvaardde Nederland op ministerieel niveau de facto een overeenkomst over een margetarief, hiermede een grote concessie doende terwille van de voor integratie zo noodzakelijke eendracht. Plotseling wordt nu van de zijde der vijf partner-landen, en blijkbaar ook door de H.A., deze compromisbereidheid geïnterpreteerd als een principiële aanvaarding van een prealabele publikatie. Hiertegen heeft het Nederlandse vervoersbedrijfsleven zich steeds verbitterd verzet en ook zeker op goede gronden. Het Verdrag immers schrijft geen publikatie voor, doch stelt een duidelijke nevenschikking tussen publikatie en ter kennis bringing. Hoewel juridisch het Nederlandse standpunt dus zeer sterk schijnt, is het niet uitgesloten, dat Nederland op grond van hogere politieke overwegingen voor de druk der anderen zal moeten bukken.

Een ramp behoeft dit niet te zijn, omdat het veelvuldig gehoorde argument, dat publikatie een dodelijke aanslag zou zijn op het diepste wezen der Nederlandse vervoerspolitiek, niet 18 karaats is. Wat immers zijn de essentiële

(Advertentie)

karaktertrekken der Nederlandse vervoersdogmatiek? In dit verband is dan te noemen, dat de prijsvorming in het in mededinging verrichte vervoer gebaseerd dient te zijn op kostprijzen en op marktverhoudingen. Welnu, ondanks beweringen van tegengestelde strekking, is de publikatie als zodanig noch met het een noch met het ander noodzakelijkerwijze in flagrante strijd. Noodzakelijkerwijze, want dat er uit de hoek der publikatie gevaren dreigen voor de naleving der twee principes, kan niet worden ontkend. Als publikatie tot een star tarief zou leiden wordt uiteraard de aanpassing van de prijzen zowel aan de individuele kostprijzen als aan de marktverhoudingen bemoeilijkt of — bij volledige starheid — onmogelijk gemaakt.

Nu moet worden bedacht, dat in vele gevallen de schone harmonie tussen de beide zuilen der Nederlandse vervoersfilosofie maar uiterlijke schijn is. Veelal betekent een aanpassing aan de marktverhoudingen een prijsgeven der aanpassing aan de kostprijzen. In een depressie bijv. zal de — gedwongen! — aanpassing aan de marktverhoudingen het onmogelijk maken prijzen te berekenen, die de kostprijzen dekken. In een hoogconjunctuur zal het overwicht van de vraag naar vervoer over het aanbod van tonnage de vervoerders in staat stellen prijzen te vragen, die boven de kostprijzen liggen. (Tenzij de prijsstabilisatie — sterk gesmaad op het Binnenscheepvaartcongres — zulk een effectuering der „verkopersmarkt” belemmert).

In de praktijk betekent basering op de kostprijs derhalve vaak niet veel meer dan een streven op lange termijn zijn kosten te dekken. De marktverhoudingen hebben dan prioriteit. De verhouding tussen de elementen kostprijs en marktverhouding hangt af van de heersende marktform, die van vervoersdeelmarkt tot vervoersdeelmarkt verschilt. Bij de zgn. volledige mededinging, zowel aan de vraag- als aan de aanbods zijde — een marktform waarbij het aantal vragers en aanbieders zo groot is, dat geen der aanbieders in staat is door verandering van zijn aanbod invloed op de prijs uit te oefenen, terwijl evenzeer de vragers de prijs als een datum moeten beschouwen —, is iedere individuele vervoerder buiten machte de markt te beïnvloeden. De op de markt tot stand komende prijzen heeft hij maar te aanvaarden; hij moet zijn prijs aan de marktverhoudingen aanpassen, terwijl van actieve aanpassing aan de kostprijs geen sprake is.

Deze *passieve* aanpassing aan de marktverhoudingen is uiteraard iets geheel anders dan de *actieve*, weloverwogen prijszetting op grond der momentele marktverhoudingen, die in de Nederlandse vervoerspolitiek wordt bedoeld. Bij de actieve versie denkt men bijv. aan de mogelijkheid voor de spoorwegen om een verlader, die niet over een waterverbinding beschikt, een hogere vraagprijs voor te leggen dan een verlader met een „natte” aansluiting. De aanpassing aan de marktverhoudingen, zoals bedoeld in de Nederlandse vervoersideologie, heeft voornamelijk betrekking op marktvormen, die aan de aanbods zijde een monopolistisch of monopolioïde karakter dragen. Te denken is hier aan het gehele gamma van monopolie via duopolie en oligopolie tot monopolistische concurrentie. In het wegvervoer van staalproducten heerst aan de aanbods zijde zeer zeker geen volledige concurrentie. Een nauwgezet onderzoek — dat tot nu toe nog niet ingesteld is — zou waarschijnlijk deelmarkten uitwijzen met enige grote aanbidders en diverse kleinere, terwijl andere deelmarkten

weer meer in het teken der kleine aanbidders zullen staan.

Dat de actieve aanpassing aan de marktverhoudingen een rol van betekenis speelt in het wegvervoer, waarover thans de strijd gaande is, is niet voor ontkenning vatbaar. In hoeverre nu de prealabele publikatie deze aanpassing onuitvoerbaar maakt, hangt o.a. af van de geldigheidsduur van het tarief. Zou deze bijv. een half jaar bedragen dan is gedurende deze — lange — periode een volstrekte starheid ingetreden, die iedere aanpassing uitsluit. Een tarief, dat — ander uiterste — slechts een week geldt, belemmert de aanpassing aan een verandering der marktverhoudingen in de tijd ternauwernood. De aanpassing heeft t.a.v. de toestand ener niet-publikatie eigenlijk een faseverschuiving ondergaan.

Conditio sine qua non voor zulk een niet te ernstige belemmering is, dat iedere individuele vervoerder in volkomen vrijheid zelf een eigen tarief kan bepalen. Dit door de Italianen vaak verdedigde systeem heeft in Luxemburg niet voldoende weerklank gevonden. Iets meer belemmering, maar toch niet van onoverkomelijke aard, treedt op bij een vorm als het in behandeling zijnde de facto margetarief. Veel hangt hierbij af van de speelruimte, die men de individuele vervoerder binnen het margetarief laat en van de geldigheidsduur van dit tarief.

Natuurlijk — en hier schuilt de economisch juiste kern van het Nederlandse verzet — heeft ieder tarief de neiging enigszins de aanpassingsmogelijkheden te beperken. De meest vrije vorm van tarifiering, die denkbaar is, is wel, dat iedere individuele vervoerder naar eigen keuze een tarief met een maximum en een minimum van zeer korte looptijd vaststelt. Doch zelfs deze extreme vorm bevat een zekere beperking van de armslag. Kan bij het niet bestaan van een tarief de individuele vervoerder naar hârtelust de verschillende vragers naar vervoer al dan niet door bedrijfseconomische overwegingen gerechtvaardigde verschillende vraagprijzen voorleggen, bij de genoemde extreme vorm is deze vrijheid slechts binnen de marge mogelijk.

Publikatie van tarieven behoeft echter de mogelijkheid van een faire mededinging, kernpunt van de Nederlandse vervoersleer, niet op onereuze wijze aan te tasten, al draagt zij, zoals boven bewezen werd, de kiemen ener beperking der aanpassing aan de marktverhoudingen in zich. Er is zeer zeker geen reden om de publikatie jubelend binnen te halen; aan de andere zijde echter is het evenmin noodzakelijk om in de — op zichzelf minder gewenste — publikatie een vijand te zien, waartegen men op leven en dood vechten moet. Het punt, waar wij met de rug tegen de muur komen te staan, de lijn, waar Nederland tot het uiterste toe stand moet houden en aan capituleren nimmer mag denken, ligt niet bij de prealabele publikatie als zodanig, maar bij een vast en star tarief, dat de individuele vervoerders gelijkschakelt. Evenmin mag ons land ooit van wijken weten, wanneer de partners ons een tarief volgens het territorialiteitsbeginsel trachten op te dringen.

Het bovenstaande vormt, het zij ter vermindering van misverstand duidelijk gezegd, geen pleidooi voor een prealabele publikatie. De economische werkelijkheid heeft hiervan de wenselijkheid niet voldoende doen blijken — de argumenten van het bekende Rapport Kapteyn blijven in een volgend nummer te behandelen —, terwijl de juridische uitgangsstelling van Nederland onneembaar schijnt. Neen, het is slechts een poging om 'in korte, en daardoor onvolledige, trekken, maar zonder overstaterments, te analyseren of de prealabele publikatie een dodelijk gevaar voor de Nederlandse vervoerspolitiek betekent.

Lucifersconcurrentie in Engeland

Sedert 1954, toen de Britse Lucifersmaatschappij — de enige Engelse producent op dit terrein — naar aanleiding van door de „Monopolies Commission” geuite kritiek, haar overeenkomst met de Zweedse Lucifersmaatschappij om de Engelse markt te delen beëindigde, is haar marktaandeel, naar „The Economist” van 24 mei jl. weet te melden, gestadig teruggelopen. Alleen in 1957 deed zich, naar onderstaand staatje doet zien, geen verdere relatieve daling voor.

Aandeel Britse Lucifersmaatschappij op de Engelse markt

Omzet	1953	1954	1955	1956	1957
Totale omzet in Engeland (in mln. verbruikseenheden van 7.200 lucifers)	17,5	17,5	17,5	17,6	17,4
Aandeel Britse Lucifersmij (in pCt.)	73	69	67	65	65
Aandeel van de invoer (in pCt.) ..	27	31	33	35	35

Hoewel de invoer van lucifers uit Zweden sedert de opzegging van de overeenkomst is gestegen, is de grootste invoertoename van 1953-1956 afkomstig van achter het IJzeren Gordijn. Ook de invoer uit enige Westeuropese landen is groter geworden. De Britse Lucifersmaatschappij verkeert in een nadelige positie, daar haar buitenlandse concurrenten het best geschikte hout goedkoper kunnen verkrijgen. Haar groothandelsprijs voor een gros doosjes is momenteel 19 s. 7 d.; de duurste buitenlandse lucifers — die uit Noorwegen — worden aangeboden voor 19 s. 4 d. De aanbiedingsprijs van Nederland, Rusland en Joegoslavië bedraagt resp. 17 s. 2 d., 16 s. 6 d. en 15 s. 9 d. per gros. De Engelse onderneming experimenteert al jaren met het aanplanten van geschikt hout in Engeland en poogt landeigenaren te interesseren voor de populier, die zij voor haar lucifers nodig heeft. Het planten van bomen is echter, zegt „The Economist”, een investering op zeer lange termijn. Wij, Nederlanders, zeggen dit wat pessimistischer: „Boompje groot, 't plantertje dood”.

In dit artikel geeft schrijver een aanvulling op een beschouwing van Mr. Kruseman in „E.-S.B.” van 4 december 1957, getiteld „De Nederlandse kartelbepalingen en die van de E.E.G.”, daarbij vooral lettend op het sterk verbreide verschijnsel der verticale prijsbinding. Daartoe behandelt hij het overheidsbeleid inzake verticale prijsbinding zowel in Nederland als in West-Duitsland. Schrijver concludeert, dat Minister Erhard een zogenaamde niet-generieke aanpak, d.w.z. geen verbodsbepalingen, t.a.v. de verticale prijsbinding beoogt, zulks in tegenstelling tot de eventuele plannen, die Minister Zijlstra lijkt te koesteren. Schrijver bepleit het instellen van een algemeen onderzoek naar omvang, intensiteit en aard der verticale prijsbinding in Nederland en West-Duitsland, waardoor het verschil in standpunt tussen de Ministers Erhard en Zijlstra in dezen zou kunnen worden verklaard.

Verticale prijsbinding en E.E.G.

Inleiding.

In „E.-S.B.” van 4 december 1957 heeft Mr. G. E. Kruseman onder de titel „De Nederlandse kartelbepalingen en die van de E.E.G.” een lezenswaardig artikel geschreven, waarin hij bepaalde facetten van het overheidsbeleid in Nederland en West-Duitsland terzake van de kartelling beziet en zijn verwachtingen uitspreekt over de ontwikkeling daarvan onder invloed van de E.E.G. Mr. Kruseman ziet deze ontwikkeling gaan in de richting van een verbodswetgeving, zoals die in West-Duitsland bestaat. Zijn artikel wekt daarbij de indruk, dat deze verbodswetgeving in het algemeen van meer rigoureuze aard zal zijn dan een mededingingswetgeving, welke, zoals de Nederlandse, met de naam van misbruikwetgeving wordt bestempeld. Wel erkent Mr. Kruseman, dat een constellatie denkbaar is, waarbij „de misbruikwetgeving in de praktijk rigoureuzer (zou) kunnen zijn dan de verbodswetgeving”.

Ter verduidelijking werkt Mr. Kruseman met een gefantaseerd voorbeeld. Hierin illustreert hij de (Nederlandse) misbruikwetgeving als volgt: „Honden mogen niet doodgeschoten worden, tenzij zij blijken gevaar op te leveren”, terwijl hij de (Westduitse) verbodswetgeving vergelijkenderwijs karakteriseert met „Honden worden doodgeschoten; dispensatie kan echter worden gegeven voor trekhonden, schaareshonden en geleide-honden”.

Hoewel de vrees van Mr. Kruseman is dat via de Duitse politieke invloed de verbodswetgeving wel ongeveer ook het toekomstig standpunt van de E.E.G. in deze materie zal gaan weergeven, gelooft hij anderzijds toch, dat het echter „niet zo ver zal komen doch dat men vóór de afloop der drie jaren het wel op een akkoordje zal gooien”. In verband hiermede verwacht hij van de Nederlandse Regering een beleid, waarbij deze „een uitweg uit de impasse (tracht) te vinden, die alsnog onderhandeling mogelijk maakt over de vraag, welke kartels als zonder meer gevaarlijk moeten worden aangemerkt en welke als in beginsel ongevaarlijk vooralsnog met rust gelaten kunnen worden”.

Mr. Kruseman meent dat deze — gezien de Wet Economische Mededinging — formeel mogelijke — mengeling

van „generiek” en „incidenteel” beleid, hoewel z.i. strijdig met de Nederlandse opvattingen en met het Nederlands belang, waarschijnlijk toch nog „het minste kwaad” zal blijken te zijn. Ondanks het „akkoordje”, dat Mr. Kruseman in het verschiep ziet, is de eindconclusie van zijn artikel, dat het niet valt „te betwijfelen dat binnen een afzienbare termijn en met beperkingen en begrenzungen van vooralsnog niet vaststaande reikwijdte het systeem van de Duitse kartelwet ook voor Nederland zal gelden”.

Daar wij in het algemeen op het standpunt staan, dat waarschuwingen tegen een te grote vreemde invloed, op welk terrein dan ook, in Nederland nooit genoeg gegeven kunnen worden — men denke hierbij aan de zegswijze „Holland annektiert sich selbst” — hebben wij met onze bijdrage uiteraard slechts de bedoeling een aanvulling te geven van de door Mr. Kruseman gesignaleerde mogelijke gang van zaken met de door hem daaraan verbonden waarschuwing. Wij hebben ons n.l. afgevraagd, wat de geschetste toekomstige gang van zaken zou kunnen inhouden ten aanzien van het zo uiterst gecompliceerde en omstrede benevens zo sterk verbreide verschijnsel van de *verticale prijsbinding*. Weliswaar heeft Minister Zijlstra opgemerkt ¹⁾ dat het momenteel nog niet met zekerheid is te zeggen, welke bedrijfsregelingen wel en welke niet onder het E.E.G.-verdrag zullen vallen, doch wij menen toch van de veronderstelling te kunnen uitgaan, dat het niet a priori is uitgesloten, dat bedrijfsregelingen, welke het beginsel van de verticale prijsbinding inhouden, onder het E.E.G.-verdrag kunnen vallen. Dan is het o.i. interessant te trachten de vraag te beantwoorden of ook ten aanzien van het verschijnsel van de verticale prijsbinding de verwachte Duitse invloed al dan niet het rigoureuze karakter zal hebben dat Mr. Kruseman, naar wij de indruk hebben, in het algemeen er aan toeschrijft.

Teneinde deze vraag te kunnen beantwoorden is het eerst nodig in de volgende paragraaf te bezien hoe de Overheid thans in Nederland en in West-Duitsland staat tegenover het verschijnsel van de verticale prijsbinding,

¹⁾ Zie blz. 11 van de Memorie van Antwoord (M.v.A.) bij de Begroting van Economische Zaken voor 1958.

waarvan Mr. Kruseman, naar wij menen te weten, een voorstander is ²⁾.

Overheidsbeleid inzake verticale prijsbinding in Nederland en West-Duitsland.

a. Nederland.

Aan de hand van de Kamerbehandeling van de Begroting van Economische Zaken voor 1958 zal nu vooreerst een beeld worden gegeven inzake het huidige resp. voor de naaste toekomst te verwachten Nederlandse overheidsbeleid inzake verticale prijsbinding. De Memorie van Toelichting (M.v.T.; zie blz. 9) stelt hierbij in uitzicht een algemeen onderzoek van overheidszijde teneinde voor een juiste oordeelsvorming een inzicht te krijgen in de omvang van het verschijnsel van verticale prijsbinding hier te lande en in de invloed die daarvan op de handelsmarges uitgaat. Hiernaar gevraagd in het Voorlopig Verslag (V.V.; zie blz. 6) geeft Minister Zijlstra in de Memorie van Antwoord (M.v.A.; zie blz. 11) een samenvatting van de bezwaren, waarop hij zijn vermoeden grondt, dat verticale prijsbinding prijsverstarrend werkt.

Verder blijkt uit de mondelinge behandeling van bedoelde begroting dat de Minister in het bijzonder tot zorg aanleiding geeft een te hoog oplopen van de marges door zgn. margeconcurrentie, een verschijnsel, dat met name verbonden is — meer dan aan de individuele handhaving — aan de collectieve handhaving van de verticale prijsbinding ³⁾. Minister Zijlstra merkt hieromtrent uiteindelijk nog het volgende op: „Ik stel mij dus niet op het standpunt dat er geen collectieve handhaving van individuele verticale prijsbindingen meer mag zijn, hoewel ik op grond van de ervaringen, die ik heb, grote bezwaren heb tegen de wijze, waarop dit gebeurt. Ik heb nog niet uitgesproken, dat dit te zijner tijd generiek verboden zou moeten worden. Als dit zou gebeuren, zou het eerst verder moeten worden besproken, en daarbij zou dan zeker ook ter sprake moeten komen de al of niet introductie van een ontheffingsmogelijkheid” ⁴⁾.

Daar Minister Zijlstra in de betrokken Kamerstukken niet verder uiteenzet, hetgeen *precies* onder collectief gehandhaafde verticale prijsbinding is te verstaan en de verdere Kamerdiscussie hierin ook geen inzicht verschaft, kan — mede gelet op het feit dat de literatuur terzake ook niet steeds door duidelijkheid uitmunt — een precisering van dit begrip hier niet achterwege blijven. Dr. J. D. Kuipers wijst er in zijn dissertatie „Resale Price Maintenance in Great-Britain” zelfs op, dat ook het „Committee on Resale Price Maintenance” onder voorzitterschap van de heer Lloyd Jacob in zijn rapport van 1949 niet is gekomen tot de „need for differentiation between such horizontal influences as collective agreements as to prices and margins, regulations controlling trade entries — distance limits and so on, which essentially and openly set out to restrict competition between competing suppliers of a given product or service, and the vertical, resale price maintaining, influence proper” (blz. 245/246, Appendix C). Dr. Kuipers zet het verschil tussen „horizontal” en „vertical trade associations” helder uiteen in hoofdstuk I van zijn bovengenoemd boek.

²⁾ Zie zijn artikel „Verticale prijsbinding in Nederland” in „E.-S.B.” van 15 februari 1956, blz. 129-131.

³⁾ Handelingen Tweede Kamer, 21 november 1957, blz. 3250.

⁴⁾ Handelingen Tweede Kamer van 26 november 1957, blz. 3269/70. Bij het schrijven van deze bijdrage was de behandeling in de Eerste Kamer van de onderhavige begroting nog niet afgelopen.

De *horizontale* „trade associations” willen door de hierboven geciteerde overeenkomsten de concurrentie beperken of uitsluiten. „Vertical trade associations, on the other hand, are essentially bodies set up for the purpose of finishing a means whereby the *individually prescribed* (onze cursivering) resale prices of their members' products can be effectively maintained through the threat of combined action by all parties to the association”. Dr. Kuipers noemt als voorbeeld van een zuivere verticale organisatie de British Motor Trade Association (M.T.A.). Hij citeert de Secretaris hiervan als volgt: „An underlying principle of M.T.A. policy is that of requiring *all* producers of motor goods, to fix, *in free and open competition*, the retail and wholesale prices for their respective products. The M.T.A. will not permit itself to operate as a price ring. The prices for the products having thus been fixed, the M.T.A. concerns itself with securing the observance of those prices” (blz. 16; onze cursivering).

Hoewel verschillende „trade associations” een „dual identity” hebben en derhalve horizontale met verticale overeenkomsten combineren, is het toch noodzakelijk niet aan het verticale element te verwijten hetgeen aan het horizontale is te wijten. Dr. Kuipers meent, dat deze „dual identity” de oorzaak is van de tendens, die bij verschillende Engelse auteurs is waar te nemen, om deze beide elementen door elkaar te gooien. Voor een zuivere beoordeling acht hij zulks uiteraard ongewenst. Deze kleine excursie was, naar het ons wil voorkomen, noodzakelijk om aan te tonen, dat met de „collectieve handhaving van individuele verticale prijsbindingen”, die Minister Zijlstra op het oog heeft, uiteraard noch de horizontale organisaties noch de organisaties met „dual identity” doch slechts de zuiver verticale organisaties mogen zijn bedoeld. Ten aanzien van deze laatste is dus a priori de mogelijkheid niet uit te sluiten van een toekomstige generieke aanpak van de zijde van de Nederlandse Overheid.

b. West-Duitsland.

De Westduitse verbodswetgeving van 27 juli 1957 ⁵⁾ bevat in par. 16 een algemene ontheffing voor de verticale prijsbinding bij merkartikelen „die mit gleichartigen Waren anderer Hersteller oder Händler in Preiswettbewerb stehen” en bij produkten van het uitgeversbedrijf. Wel is op een en ander via de aanmeldingsplicht een zgn. misbruikcontrole mogelijk, welke in par. 17 is vastgelegd. Hierbij wordt, naast controle op het „miszbräuchlich gehandhabt” worden van de verticale prijsbinding, speciaal voorzien de situatie, dat „die Preisbindung oder Ihre Verbindung mit anderen Wettbewerbsbeschränkungen geeignet ist, in einer durch die gesamtwirtschaftlichen Verhältnisse nicht gerechtfertigten Weise die gebundenen Waren zu verteuern oder ein Sinken ihrer Preise zu verhindern oder ihre Erzeugung oder ihren Absatz zu beschränken”.

Uit het bovenstaande laat zich vooreerst afleiden, dat het verschijnsel van de verticale prijsbinding *als zodanig* praktisch niet onder de verbodsbepalingen zal vallen. Immers, het zijn bijna uitsluitend merkartikelen en duidelijk herkenbare goederen (zoals boeken e.d.) waarbij verticale prijsbinding toepassing vindt. Dit spreekt overigens vanzelf, omdat slechts duidelijk herkenbare goederen de mogelijkheid bieden om overtreding van een prijsvoorschrift

⁵⁾ „Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen” (Bundesgesetzblatt, jg. 1957, deel I, nr. 41 van 9 augustus 1957).

aan te tonen ⁶⁾). Vervolgens lijkt het, dat bovenstaande bepalingen *niet de generieke aanpak* van de collectieve handhaving van de verticale prijsbinding inhouden. Immers, slechts in de gevallen, waarin hierbij van misbruik sprake is of van de situatie van ongerechtvaardigd duurder maken c.q. verhinderen van prijsdaling hierdoor, zou deze vorm van handhaving van de verticale prijsbinding kunnen worden verboden.

Dat deze zienswijze juist moet zijn kan nog uit het volgende blijken. Minister Erhard — „de kwade pier” mogen wij wel zeggen — in het bovengenoemde betoog van Mr. Kruseman, heeft in een „Gruszbotschaft” aan het Duitse „Markenverband” ⁷⁾ zijn „unentwegs positiven Einstellung zum Markenartikel” nog eens beklemtoond. Minister Erhard zegt hierin o.a. het volgende: „Das Gesetz gegen Wett-

⁶⁾ Zie Drs. J. F. H. Wijsen in „E.-S.B.” van 25 januari 1956, blz. 68.

⁷⁾ Zie het tijdschrift „Der Markenartikel”, november 1957, blz. 736.

Welke conjunctuurindex geeft de meeste indicatie?

Onlangs werden enige gunstige cijfers bekend omtrent het conjunctuurverloop in de Verenigde Staten. De staalindustrie benutte een aanmerkelijk groter deel van haar capaciteit dan in april jl., de werkgelegenheid nam meer toe dan op grond van het seizoen mocht worden verwacht; bovendien is de detailhandelsomzet bevredigend, evenals de activiteit in de bouwsector.

Deze indices zouden de indruk kunnen wekken dat de recessie terrein verloor, aldus „The Economist” van 14 juni jl., ware het niet dat een andere conjunctuurindex juist nu een allesbehalve opwekkend beeld vertoont, nl. die van de investeringen door het bedrijfsleven. Juist de daling van de investeringen, die volgde op de overexpansie van het industriële apparaat gedurende 1955-1957, is een hoofdoorzaak van de tegenwoordige economische moeilijkheden.

De investeringen zullen in het tweede kwartaal van dit jaar lager zijn dan in het eerste, terwijl de vooruitzichten voor het derde en vierde kwartaal nog ongunstiger zijn. Wel meent de staf van het „Joint Economic Committee” van het „Congress” te constateren dat het tempo waarin de investeringen dalen, afneemt.

In tegenstelling tot de officiële optimisten van de „Administration” meent genoemde commissie dat een werkelijk herstel op zijn vroegst aan het einde van dit jaar zou kunnen beginnen, en de benadering van volledige werkgelegenheid zou niet voor medio 1959 of zelfs niet voor einde 1960 te verwachten zijn. In februari jl. raamde de commissie het bruto nationaal produkt voor 1958 op \$ 429 mrd., vergeleken met de januari-schatting van de President van \$ 445 mrd.; thans meent zij dat zelfs haar eigen cijfer nog te hoog is. Zij verwacht voorts dat er over 1958 gemiddeld 5 mln. werklozen zullen zijn, terwijl dit cijfer in de eerste maanden van 1959 wel 7 mln. zal kunnen bedragen.

bewerbsbeschränkungen, das die vertikale Preisbindung für Markenwaren als Institut sichert, fordert unzweideutig den Wettbewerb, ja sogar den Preiswettbewerb zwischen Herstellern gleichartiger Waren als Voraussetzung für die Preisbindung. Diese Erfahrung und Einsicht sind, wie ich immer wieder feststellen kann, im Bereich der Hersteller gerade der bewährtesten Markenartikel lebendig. Diese wissen am besten, dass sie täglich dem Urteil des Verbrauchers unterworfen sind, und dass nur eine hohe Leistung ihnen seine Gunst sichert”. Het bovenstaande kan niet anders worden gekenschetst dan dat Minister Erhard in elk geval een *niet generieke aanpak* van de verticale prijsbinding beoogt, zulks in tegenstelling tot de eventuele plannen die Minister Zijlstra terzake lijkt te koesteren.

Het Nederlandse overheidsbeleid inzake verticale prijsbinding en de E.E.G.

Confronteren wij nu het betoog van Mr. Kruseman met de feitelijke of te verwachten situatie van het overheidsbeleid inzake de verticale prijsbinding in Nederland en West-Duitsland, dan kunnen wij slechts tot de conclusie komen dat de vreeswekkende strekking van het betoog van Mr. Kruseman hiervoor niet opgaat. Integendeel, hier doet zich de constellatie daadwerkelijk voor, die Mr. Kruseman theoretisch stelt, nl. dat „de misbruikwetgeving in de praktijk rigouzeuzer (zou) kunnen zijn dan de verbodswetgeving”. Om bij het „hondse” voorbeeld van Mr. Kruseman te blijven: bij de collectief gehandhaafde verticale prijsbinding geldt, dat alle honden in Nederland de kans lopen als gevaarlijk te worden beschouwd, en dus te worden doodgeschoten, terwijl in West-Duitsland de meeste honden gratie van de doodstraf zullen krijgen, welke laatste hen alle op het eerste gezicht leek te zijn toegedacht.

De voorstanders in Nederland van de verticale prijsbinding, waartoe ook Mr. Kruseman behoort, moeten o.i. tot de conclusie komen, dat de door Mr. Kruseman aan Minister Erhard toegeschreven invloed op de vormgeving van de komende E.E.G.-bepalingen voor hen en voor het verschijnsel der verticale prijsbinding zelve, heilzaam zal zijn en dat Minister Zijlstra „de kwade pier” is, welke zij, althans nog gedurende de luttele jaren dat de E.E.G.-bepalingen niet werkzaam zijn, in de gaten moeten houden.

Gezien Mr. Krusemans slotwoord: „Un homme averti en vaut deux”, leek het ons interessant op de in het vorenstaande geschetste constellatie eens de aandacht te vestigen. Tevens zouden wij hieromtrent de vraag willen stellen, welke feiten en omstandigheden het door ons gesignaleerde verschil in standpunt tussen de Ministers Erhard en Zijlstra zouden kunnen verklaren. Het lijkt alsof bij deze verklaring niet zal kunnen worden volstaan met te wijzen op het verschil in grootte tussen beide landen waaruit dan een verschil in intensiteit der concurrentie (nl. „in een groter land automatisch meer concurrentie”) zou zijn af te leiden.

Het wil ons voorkomen, dat slechts na een beschrijving van de omvang, intensiteit en aard van het verschijnsel van de verticale prijsbinding, zoals dit in Nederland resp. in West-Duitsland zich voordoet, bovengenoemd verschil in benadering en waardering wellicht zou kunnen worden verklaard. De verwachting mag worden uitgesproken, dat het door Minister Zijlstra aangekondigde en hierboven vermelde „algemeen onderzoek” deze moeizame weg niet zal schuwen.

Naar aanleiding van de Benelux-conferentie, die de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten in mei jl. te Brussel hebben gehouden, heeft de heer J. P. de Looff — in „E.-S.B.” van 11 juni jl. — de financieringsmethoden en -problemen van de gemeenten in de Benelux-landen aan een vergelijkend onderzoek onderworpen. Onderstaande bijdrage bevat een Belgische visie op de door de heer De Looff behandelde problematiek. Na eerst aandacht te hebben geschonken aan het verschil in omvang van de gemeentelijke investeringen in Nederland en België, gaat schrijver achtereenvolgens in op het Belgische systeem der staatstoelagen voor bepaalde gemeentelijke investeringen, op het Nederlandse stelsel van pluralisme van de kapitaalbronnen en op het gebruik door de Nederlandse gemeenten van de methode van voorfinanciering.

De financiering der gemeentelijke investerings in de Benelux-landen

Daar het artikel van J. P. de Looff, verschenen in „E.-S.B.” van 11 juni 1958, zeker veel belangstelling in Nederland en in België verwekt heeft, is het wellicht interessant hierop terug te komen, om een Belgische stem te laten horen.

De auteur maakt hoofdzakelijk een vergelijking tussen het volume der investeringen en de methodes van financiering in de beide landen. Wat deze financiering betreft schijnt de heer J. P. de Looff de mening te zijn toegedaan dat de Nederlandse methodes beter zijn dan de Belgische, voornamelijk omdat de vrijheid der Belgische gemeenten aan banden zou worden gelegd door een staatsinterventie die de steller als weinig elegant betitelt.

Dit vraagstuk verdient wel een nader onderzoek. De twee korte zittingen van de Benelux-conferentie dienden hoofdzakelijk om het thema beschrijvend te behandelen; de vergelijking tussen beide landen werd daarbij onvoldoende uitgewerkt. Een verder doorgedreven analyse van het verschil tussen Nederland en België lijkt ons van groot belang.

Om deze vergelijking beter te kunnen uitdiepen, vertrekken wij van een meer algemeen standpunt; wij zullen daarom eerst onze aandacht wijden aan het volume van overheidsbestedingen om vervolgens de nadruk te leggen op de fractie die de gemeentelijke investeringen hierin vertegenwoordigen.

Het is haast vanzelfsprekend dat wij dit onderzoek zullen plaatsen in het kader van het nationaal produkt en de nationale spaarvorming, want alleen in dit algemeen verband kan men onderzoeken of de nationale bestedingen voldoende groot zijn, of de gemeenten, globaal beschouwd, over genoegzame investeringsmiddelen beschikken in verhouding tot de door hen uit te voeren zending, of sommige financieringsmethoden al dan niet aanbeveling verdienen.

Wijzen wij er terloops op dat de door ons gebruikte gegevens in beide landen niet op dezelfde wijze berekend worden; de Belgische grootheden worden wetenschappelijk „geraamd”, de Nederlandse daarentegen worden wetenschappelijk „berekend”. Hoewel zij dus strikt genomen weinig vergelijkbaar zijn volstaan deze cijfers toch voor

ons betoog, daar zij bij benadering een idee verstrekken van deze macro-economische gegevens.

Het netto nationaal inkomen tegen factorkosten in Nederland bedroeg voor 1956, volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek, f. 25.820 mln. In België beliep het, volgens het Ministerie van Economische Zaken tijdens hetzelfde jaar, B.fr. 395,5 mrd. Dezelfde bronnen vermelden als investeringen in beide landen resp. f. 5.700 mln. en B.fr. 85,5 mrd. Wanneer wij deze totale bestedingen vergelijken met het netto nationaal produkt, krijgen wij in beide landen een quasi gelijke verhouding, namelijk circa 22 pCt.

Welke besluiten kunnen wij uit deze cijfers trekken? Uit nationaal oogpunt gezien is de voornaamste vraag: werd er voldoende geïnvesteerd? Een vergenoegend verschijnsel is, dat blijkbaar in beide landen een zelfde percentage van het nationaal produkt geïnvesteerd wordt.

Een tweede belangrijke vraag rijst op: wordt aan de fundamentele gelijkheid van sparen en investeren voldaan?

In Nederland bedroegen de spaargelden volgens het C.B.S. f. 4.700 mln. voor f. 5.700 mln. aan investeringen. In België daarentegen werden volgens de Algemene Spaar- en Lijfrentekas B.fr. 82,5 mrd. gespaard; de investeringen bedroegen er B.fr. 85,5 mrd. De wanverhouding tussen sparen en investeren blijkt in België minder groot te zijn dan in Nederland. Hierover verder meer.

Het gedeelte van deze investeringen dat uitgevoerd wordt door de publieke sector verschilt in beide landen gevoelig; van de f. 5.700 mln. aan investeringen worden er in Nederland f. 3.210 mln. bestemd voor de publieke sector, dit is 56 pCt. In België eist de openbare sector slechts B.fr. 21,6 mrd. aan investeringen voor zich op; in verhouding tot de globale investeringen — B.fr. 85,5 mrd. — vertegenwoordigt dit slechts 25 pCt.

Hoewel de totale investeringen dus in beide landen proportioneel t.o.v. het nationaal inkomen zo goed als gelijk zijn, is de onderlinge betekenis der bestanddelen van deze investeringen in beide landen niet gelijk: de bestedingen van de openbare machten en lichamen zijn in Nederland veel hoger dan in België.

Het is echter de plaats van de gemeentelijke sector in deze publieke investeringen die onze aandacht vergt. Het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Belgische Mi-

nisterie van Economische Zaken vermelden resp. de volgende bedragen aan gemeentelijke investeringen: in Nederland f. 1.820 mln. en in België B.fr. 5,4 mrd. In Nederland voeren de gemeenten dus 56 pCt. van de publieke bestedingen uit, in België slechts 25 pCt.

Is dit verschil in omvang van de investeringen van de gemeentelijke sector in beide landen toe te schrijven aan een verschil in afhankelijkheid der gemeenten ten opzichte van het centraal gezag? Met andere woorden, zouden, zoals de heer J. P. de Looft het denkt, de gemeentelijke initiatieven in België aan meer drastische staatsinmenging blootgesteld zijn dan in Nederland?

Dit is o.i. hoegenaamd niet zo! De autonomie van de Belgische gemeenten is niet kleiner dan deze der Nederlandse. De inwerking van de grondwettelijke beschikkingen op de gemeentelijke vrijheid is in het ene land niet sterker dan in het andere. Op zuiver politiek gebied zijn de Nederlandse gemeenten wellicht meer afhankelijk van het staatsgezag dan de Belgische.

Waar dient dan wel de oorzaak van dit verschil te worden gezocht? Volgens ons is zij te vinden in de economische evolutie in beide landen. Het is ons — spijtig genoeg — in deze beperkte studie onmogelijk een grondig onderzoek hieraan te wijden. Wij willen er niettemin op wijzen dat een groot gedeelte van bepaalde economische bedrijvigheden in Nederland door de openbare machten ter hand wordt genomen, waar zij in België op privé initiatief steunen; de nutsbedrijven en inzonderheid de productie en verdeling van drijfkracht zijn in Nederland volledig aan de provinciale en gemeentelijke sector overgelaten; in België worden zij hoofdzakelijk door privé-instellingen geëxploiteerd.

Daarbij leidde de geweldige uitbreiding van de bevolking in Nederland tot collectieve woningbouw en bijkomende gemeentelijke bestedingen. In België berust de woningbouw voornamelijk op privé initiatief; de sociale woningbouw wordt er bevorderd door een premiestelsel, en de relatief minder omvangrijke collectieve woningbouw is er in handen van twee nationale instellingen:

Om een vergelijkende studie over de gemeentelijke sector tussen beide landen mogelijk te maken, zou men de cijfers over de investeringen van deze twee instellingen, samen met de cijfers over de privé woningbouw, bij de gemeentelijke investeringen moeten voegen.

Wijzen wij nochtans op een menigmaal verkeerde indruk over de woningbouw in België: de gemeenten staan niet buiten de woningbouw; het is op hun initiatief dat plaatselijke maatschappijen voor sociale woningbouw opgericht worden. Daar deze lokale maatschappijen echter aangenomen worden door één van beide nationale instellingen, vloeien hier geen financiële offers voor de gemeenten uit voort.

De Belgische gemeenten bezitten op het gebied van de woningbouw evenveel mogelijkheden als de lokale besturen in de andere landen. Hoewel dit de specifieke taak is van twee gespecialiseerde instellingen, verzet er zich niets tegen dat de gemeenten op eigen initiatief collectieve woningbouw ondernemen en deze woningen verkopen of verhuren. Er zijn trouwens enkele voorbeelden van gemeenten die deze taak zelf ondernomen hebben.

Na het volume der investeringen onder ogen genomen te hebben, willen wij onze aandacht wijden aan de financiering ervan.

Wat de methodes van financiering in beide landen betreft, kunnen wij wijzen op drie essentiële verschillen:

1. de Belgische gemeenten kunnen over belangrijke staatstoelagen beschikken om bepaalde buitengewone uitgaven te doen; de Nederlandse gemeenten genieten van deze staatstussenkomst niet;

2. in België bezitten de gemeenten slechts twee grote kapitaalbronnen: de vier grote steden doen rechtstreeks beroep op de kapitaalmarkt en de andere gemeenten richten zich tot de N.V. Gemeentekrediet van België. In Nederland bestaat er een meer uitgesproken pluralisme in de kredietverstrekkers aan de gemeenten; zij geven uit op de markt, verkrijgen leningen bij de Bank voor Nederlandse Gemeenten en ook bij de institutionele beleggers;

3. waar de Nederlandse gemeenten de methode van voorfinanciering gebruiken, door een beroep op de geldmarkt, is in België deze methode voor de gemeenten totaal uitgesloten.

Wij willen even nader op deze summier geschetste verschillen ingaan.

Ad 1. De steller van bovengenoemd artikel is van oordeel dat *staatstoelagen* een „weinig” elegante manier zijn om de gemeentelijke initiatieven te beknotten. Naar onze mening echter is het systeem der staatstoelagen verantwoord. Talrijke gemeentelijke werken hebben een meer dan zuiver lokaal belang; zij hebben een regionaal of zelfs nationaal karakter; wij vinden het dan ook logisch dat de regionale (provincie) of nationale (Staat) openbare machten de gemeenten financieel helpen om deze werken tot stand te brengen.

In België bijv. behoort het wegnnet, zelfs wat betreft het groot verkeer, nog in belangrijke mate toe aan de gemeenten. Aan dit anachronisme wordt ten dele verholpen juist door de toelagen van Staat en provincie. In 1957 bijv. werden voor B.fr. 460 mln. (op een totaal van B.fr. 2.390 mln.) toelagen verleend voor de verbetering van het wegnnet.

Ook gezondheidswerken en andere hebben een meer dan zuiver gemeentelijk nut. Belangrijke steden en gemeenten investeren op dit gebied niet alleen voor eigen bevolking, doch ook voor inwoners van andere lokaliteiten; het is dan ook verantwoord dat de hogere Overheid de gemeentelijke initiatiefnemer helpt bij de financiering van dit werk.

Men moet ook weten dat België veel meer „versnipperd” is dan Nederland; een blik op het aantal gemeenten in beide landen bewijst het: slechts 1.001 gemeenten in Nederland tegenover 2.666 gemeenten in België (toestand einde 1956).

Deze vele kleine gemeenten, en dit is ons tweede argument ten voordele van toelagen, zijn niet voldoende kapitaalkrachtig om bepaalde onontbeerlijke investeringen te financieren; alleen door hulp van de hogere overheden kunnen zij bepaalde werken uitvoeren, welke zullen ten goede komen zowel aan hun bewoners als aan de bevolking van andere lokaliteiten.

Heeft nu de Belgische Staat werkelijk de mogelijkheid om gemeentelijke initiatieven op drastische wijze af te remmen door het aanwenden van toelagen?

Natuurlijk heeft de Regering een praktisch onbeperkte macht om toelagen toe te staan of te weigeren; zij kan dus bepaalde werken niet aanmoedigen of zelfs tegengaan door geen subsidies toe te kennen. Nochtans mag niet uit het oog worden verloren dat in de praktijk de toelagen worden verleend in het kader van een algemeen plan; vanzelfsprekend wordt dan ook de voorkeur gegeven aan de

werken die het best met dit plan stroken. Het verlenen van die toelagen vormt dus ook een methode om noodzakelijke gemeentelijke investeringen te coördineren op een uit nationaal economisch en financieel oogpunt rationele wijze. Politieke inmenging is mogelijk, doch men mag andere, belangrijker aspecten van het probleem niet vergeten.

Alhoewel de Staat kan ingrijpen om de gemeentelijke initiatieven aldus te controleren, toch kan hij ze niet helemaal afremmen. Voor de gemeenten blijft nog altijd de mogelijkheid over om bepaalde werken uit te voeren zonder hulp van staatswege. Indien zij dus geen toelagen verkrijgen, staan zij even ver als de Nederlandse gemeenten.

Bovendien krijgen de Belgische lokale besturen geen subsidies voor talrijke investeringen, zo bijv. voor de openbare verlichting en principieel voor al de rendabele investeringen. Voor menige andere werken worden slechts matige subsidies toegekend, zodat de gemeenten er zonder veel moeite van kunnen afzien, des te meer daar de Staat toch onrechtstreeks tussenkomt in hun financiële lasten. Inderdaad, een gedeelte van het Fonds der gemeenten wordt verdeeld in verhouding tot de last van de schuld welke de gemeenten te dragen hebben.

Objectief beschouwd biedt het stelsel der toelagen dus heel wat voordelen. Het enige nadeel dat er aan verbonden is bestaat in de eventuele niet-toekenning van de toelagen. De gemeente die hieronder lijdt bevindt zich in dezelfde omstandigheden als haar gelijke in Nederland die geen subsidie verkrijgt.

Ad 2. Het Nederlandse stelsel van pluralisme van de *kapitaalbronnen* is zeker een meevaller. Het „reservoir” van kapitalen is veel groter dan in België; er is concurrentie met alle voordelen welke een stelsel van vrije mededinging schenkt en waarmee onze lezers vertrouwd zijn, zodat wij het onnodig vinden ze op te sommen.

Er mag echter niet uit het oog verloren worden dat ook de Belgische gemeenten, al is het geen algemeen verschijnsel, over dezelfde mogelijkheden beschikken. In bepaalde periodes doen zij ook een beroep op institutionele beleggers. Maar dit geschiedt alleen in tijden van kapitaal-schaarste want anders geven de gemeenten de voorkeur aan het Gemeentekrediet van België, daar de voorwaarden er beneden de markt gelegen zijn dank zij de coöperatieve werking van deze instelling.

Ad 3. *Voorfinanciering* door een beroep op de geldmarkt bestaat in België niet omdat de tutelaire overheden sinds jaren aan de gemeenten verbieden dergelijke operaties te doen. Uit zuiver orthodox oogpunt is deze methode zeker goed te pleiten.

De buitenlanders kunnen de Nederlandse financieringsmethodes slechts uitleggen op de volgende wijze: het is zeker dat deze methode in normale omstandigheden veel goedkoper uitvalt dan de onmiddellijke financiering door kapitalen op lange termijn.

Het ontstaan van deze financieringsmethode in Nederland is begrijpelijkerwijze het gevolg van een ruime geldmarkt. Daarenboven faalden de talrijke conversies haast nooit dank zij de uitgebreide kapitaalmarkt die steunt op het enorme spaarvermogen van de Nederlandse bevolking en op het Nederlands financieel verleden dat veel rustiger was dan het Belgische. Zonder een inmenging in de Nederlandse aangelegenheden te beogen, durven wij toch de vraag stellen, of dit systeem nog te verantwoorden is voor Nederland in deze periode, waarin de kapitaalbehoeften van het land, inzonderheid van de gemeenten, er fantastisch hoog zijn. De publikatie van het laatste verslag van

de President van De Nederlandsche Bank toont aan dat ook de Nederlandse monetaire en financiële overheden deze vraag hebben gesteld.

Zo raken wij het vraagstuk aan van de invloed van de conjunctuur op de gemeentelijke investeringen; de invloed van de lokale bestedingen op de gang van het economisch leven laten wij hier buiten beschouwing.

De Belgische gemeenten moesten tijdens de spanningsperiode hun investeringen remmen. Of de Staat hier nu al of niet een „verkapte” druk op uitoefende heeft weinig belang. Wat onze aandacht vergt is, of dit, van nationaal standpunt gezien, een goede politiek was of niet. Het antwoord op deze vraag laten wij aan onze lezers over.

Terloops echter willen wij er toch op wijzen dat, zoals wij het vroeger vermeldde, de investeringen in Nederland groter waren dan de besparingen. In België daarentegen waren ze, precies in die tijd van hoogconjunctuur, haast gans gedekt door de spaarvorming. Zou dit niet toe te schrijven zijn aan de niet gecoördineerde bestedingen van de Nederlandse gemeenten en aan de meer „geplande” investeringen van de Belgische?

Drs. J. C. Brezet gaf hier, in zijn artikel: „De Overheid, de Bank en de conjunctuur”¹⁾, reeds gedeeltelijk een antwoord op. Wij delen de mening van deze auteur niet nopens de financiële autonomie der gemeenten die „stellig geen realiteit is” en die „interessante stof voor de leerboekjes en een dankbaar onderwerp voor sommige politieke stokpaardberijders” zou vormen; toch lijkt het ons onontbeerlijk het algemeen financieel beleid van een land te centraliseren en te coördineren, vooral in tijden van spanning in het economisch leven.

Eigenaardig is dat het Belgische beleid, dat veel minder dirigistisch getint was dan het Nederlandse, zich o.i. meer orthodox heeft ontwikkeld, juist dank zij het systeem der staatsubsidies en het quasi feitelijk monopolie van het Gemeentekrediet van België inzake financiering van gemeentelijke investeringen. Dat dit op andere gebieden van het staatsbeleid in België minder waar is, behoeven wij in dit artikel niet te behandelen.

Brussel.

M. VAN AUDENHOVE.

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 7 mei 1958.

BOEKBESPREKING

H. Ferro: Rationele Rayonerig, Uitg. Bureau Bevordering Marktonderzoek van het Nederlands Instituut voor Efficiency, 99 blz., f. 4,90.

Het opzetten van een deugdelijke rayonerig voor de buitendienst zal door vele verkoopchefs waarschijnlijk beschouwd worden als een moeizame en tamelijk vreugdeloze arbeid. Nochtans behoort een rationele rayon-indeling van de binnenlandse markt tot de belangrijkste taken van hen die een verkooporganisatie moeten opbouwen en doen functioneren. Zonder verantwoorde rayonerig immers kan men niet zeker zijn van voldoende „dekking” van de markt, en evenmin van voldoende „bezetting” van de buitendienst. Een verantwoorde taakstelling voor vertegenwoordigers is nauwelijks denkbaar zonder een overdachte begrenzing van rayons of districten, en hetzelfde geldt voor de behoorlijke controle op verrichte werkzaamheden. Iedere analyse van de eigen verkoopcijfers, en elk

marktonderzoek behoort te steunen op de „rationele rayonerings” die in het bedrijfsleven nog zo weinig aandacht geniet.

Het Bureau Bevordering Marktonderzoek van het NIVE heeft het zoeklicht op dit onderwerp gericht in een handzame „how-to-do-it” uitgave die tevens een korte theoretische verantwoording moet geven. De bediening van het zoeklicht is toevertrouwd aan Drs. H. Ferro, die zich in eerdere publikaties over het onderwerp reeds deed kennen als een betrouwbaar kenner van het terrein. Nadat hij enkele principiële zaken heeft belicht en enige veel gebruikte indelingen aan ons oog heeft laten voorbijgaan, richt hij onze aandacht op de techniek van werken bij het opzetten van een rayonerings. Ten slotte behandelt hij toepassingen van de voorgestane rationele rayonerings op het gebied van statistische analyse, taakstelling van vertegenwoordigers, en reclame-planning.

Als we enkele kritische aantekeningen willen plaatsen bij de gekozen behandelingswijze, dan geschiedt dit niet zonder eerst de uitgave van dit soort boekjes van harte te hebben toegejuicht. Ze voorzien vooral in een behoefte voor diegenen die er moeilijk toe komen, lijviger boekwerken over verkoopleiding en verkooporganisatie door te spreken tot ze daarin het onderwerp van hun belangstelling ontdekken. Echter: hiermede geven we ook de gevaren aan waaraan dit soort uitgaven blootstaat, gevaren waaraan de auteur in dit geval o.i. niet wist te ontkomen. We zouden hier namelijk willen spreken over de „tekorten van het teveel”!

Wie in een dunne en als handzaam boekje bedoelde uit-

gave al te veel wil behandelen moet een zo compacte stijl kiezen dat het lezen daardoor moeizamer wordt dan wanneer men een lijvig boek raadpleegt. Aan dit bezwaar van compactheid, die af en toe tot vermoeiende korfademigheid wordt, lijdt het boekje ten zeerste. De schrijver goochelt in vakmanschappelijke vaart met begrippen en termen die voorstudie vergen (sociografieën, microstructuur), welke echter de grond gedeeltelijk aan deze uitgave zou ontnemen. De zelfgekozen compactheid leidde bovendien soms tot tekorten in explicatie. Indien de schrijver een paragraaf titelt: het principe van de blokkendoos, dan zouden we over dit begrip enige duidelijke toelichting wensen die echter in de tekst van de paragraaf niet expliciet wordt gegeven.

Een tweede tekort van het teveel is de te onvolledige en oppervlakkige behandeling van enkele onderwerpen die een afzonderlijke uitgave in dezelfde reeks nodig zouden hebben gehad. We bedoelen hier voornamelijk de hoofdstukken VI t/m VIII die zich met de verkoopstatistiek bezighouden.

We hopen dat de schrijver, die ons respect afdwingt door zijn meesterschap over het onderwerp, zich de moeite zal willen getroosten bij een herdruk — waarop we hopen, nu reeds! — enige omwerkingen aan te brengen die de „tekorten van het teveel” wegnemen. Met name zouden we dan graag zien dat met het boeiende en zeer begrijpelijke derde hoofdstuk werd aangevangen in plaats van met de als leesbarrière werkende eerste twee theoretische beschouwinkjes.

Zeist.

J. L. WAGE.

AANTEKENING

Aardbeien

Drs. P. F. Boon, gastmedewerker van de afdeling Tuinbouw van het Landbouw-Economisch Instituut, heeft een rapport geschreven over de aardbeienteelt in ons land ¹⁾. Het bevat niet alleen gegevens over de teelt van aardbeien in de voornaamste produktiecentra, maar ook over het prijsverloop, de afzet en de kostprijs van dit produkt. Het geschrift van de heer Boon laat zich goed lezen. Het verscheen bovendien op een gunstig tijdstip: midden in de aardbeientijd. In het onderstaande zal een en ander uit genoemde publikatie worden overgenomen.

Produktie en prijsverloop.

De produktie van aardbeien is niet regelmatig over het land verspreid, maar voornamelijk geconcentreerd in enkele specifieke aardbeientra in het zuiden en westen van ons land, nl. westelijk Noord-Brabant, de Zuidhollandse Eilanden, Zuid-Beveland, de Bommelerwaard en ten slotte het Kennemerland. De ontwikkeling van het areaal sinds 1948 is weergegeven in nevenstaande tabel.

Uit deze tabel blijkt, dat de teelt in sommige centra — westelijk Noord-Brabant, Zuid-Beveland en Zuidhollandse Eilanden — zich nog steeds uitbreidt, terwijl in andere gebieden de uitbreiding tot stilstand is gekomen of zelfs een inkrimping heeft plaats gevonden.

¹⁾ „De aardbeienteelt”, Het tuinbouwbedrijf in cijfers, no. 4, Landbouw-Economisch Instituut, 's-Gravenhage 1958, 112 blz.

TABEL 1. *Oppervlakte aardbeien in de belangrijkste produktiecentra in ha*

	1948	1951	1954	1957	1957 in pCt. van 1948
Westelijk Noord-Brabant	1.216	1.608	1.955	2.626	216
Zuidhollandse Eilanden	256	360	465	555	217
Zuid-Beveland	118	153	199	303	257
Bommelerwaard	154	202	268	230	149
Kennemerland	254	240	203	143	56
Rest van Nederland	637	880	810	1.197	188
Nederland	2.675	3.443	3.900	5.054	189

De veilingaanvoer van aardbeien is aan aanzienlijke schommelingen onderhevig. Deze sterke variatie wordt veroorzaakt door economische en klimatologische factoren. De rentabiliteit van de aardbeienteelt — als economische factor — is, uiteraard binnen zekere grenzen, in belangrijke mate bepalend voor de omvang van het aardbeienareaal. De weersomstandigheden gedurende het winterhalfjaar en tijdens de oogstperiode — als klimatologische factor — zijn bepalend voor de kg-produktie per eenheid van oppervlakte.

Bezie men het gemiddelde prijsverloop gedurende de periode 1951-1955, dan valt op, dat de prijs van aardbeien in het begin van de oogstperiode zeer hoog is, daarna snel daalt om omstreeks half juni op een soort evenwichtsniveau te komen, een niveau dat gehandhaafd blijft tot begin augustus. Daarna vertoont het verloop der prijzen

TABEL 2.

Veilingaanvoer van aardbeien in de verschillende centra
(× 1.000 kg)

Jaar	Westelijk Noord-Brabant	Zuidhollandse Eilanden	Zuid-Beveland	Bommelerwaard	Kennemerland	Nederland
1938	5.342	5.373	—	2.330	4.734	23.552
1939	1.022	1.052	—	529	2.032	6.500
1940	1.424	1.572	—	1.122	1.891	8.750
1948	3.671	881	227	449	1.929	9.000
1949	5.941	2.246	661	1.263	2.529	16.500
1950	7.932	2.319	947	1.224	2.373	18.800
1951	8.848	3.616	1.263	2.095	1.842	22.700
1952	8.343	3.599	1.245	1.798	1.838	21.056
1953	10.458	2.728	1.206	1.717	1.606	20.929
1954	7.184	2.389	660	947	1.533	15.126
1955	11.962	2.708	1.300	1.434	1.163	21.971
1956	5.627	2.199	1.186	1.050	952	13.452

in de verschillende jaren een vrij sterk uiteenlopend beeld.. Gaat men het verband tussen prijs en verkochte hoeveelheid in genoemde periode na, dan trekt o.a. de aandacht: a. de vrij hoge elasticiteit van de vraag, met name in het

TABEL 3.

Productie en afzet van aardbeien

Jaar	Handelsproductie × 1.000 kg	Invoer × 1.000 kg	Uitvoer vers produkt × 1.000 kg	Verwerkende industrie × 1.000 kg	Binnenlands verbruik (vers)		Verwerkende industrie in pCt.	Vers verbruik in pCt.
					totaal × 1.000 kg	per hoofd kg		
1935-39	19.051	—	773	10.862	7.413	0,74	57	39
1951	23.830	16	633	17.704	5.481	0,53	74	23
1952	22.109	—	916	13.388	7.795	0,74	61	35
1953	21.984	2	581	15.871	5.522	0,53	72	25
1954	15.943	47	965	10.902	4.119	0,39	68	26
1955	23.070	71	981	16.681	5.485	0,51	72	24
1956	14.125	21	1.088	9.045	4.012	0,37	64	28

begin van de aanvoerperiode. Immers, in die periode blijkt een groter aanbod slechts een geringe prijsdaling tot gevolg te hebben; b. het vrij constante prijsniveau van ongeveer half juni af. De oorzaak hiervan zoekt de schrijver van het rapport in het feit, dat het prijspeil dan voor de industrie op een zodanig niveau is aangekomen, dat het voor haar aantrekkelijk wordt in de markt te komen; c. dat hetzelfde aanbod in het naseizoen een veel lagere prijs opbrengt als in het voorseizoen als gevolg van de verminderde vraag — ruimer aanbod van ander fruit —, het verdwijnen van het „primeurseffect” en de aan het einde van het seizoen véelal teruglopende kwaliteit.

De afzet.

De afzet van aardbeien kan worden gesplitst in: a. de export van verse aardbeien; b. de binnenlandse consumptie van verse aardbeien en c. de afneming door de verwerkende industrie. Van deze drie afzetkanalen is de verwerkende industrie veruit het belangrijkste, hetgeen in tabel 3 duidelijk tot uitdrukking komt.

Ad a. De export van verse aardbeien.

Blijkens tabel 3 bedraagt de gemiddelde jaarlijkse export gedurende de laatste jaren ongeveer 1.000 ton, overeenkomend met 4 à 6 pCt. van de totale produktie gedurende die jaren. Al speelt de export van verse aardbeien binnen

het raam van de totale produktie een relatief onbelangrijke rol, voor de afzet van glasaardbeien is hij van essentieel belang. Van de totale aanvoer t/m mei wordt nl. ca. 40 pCt. geëxporteerd. De belangrijkste afnemers van dit produkt zijn België (ca. 80 pCt.) en Engeland (ca. 10 pCt.). Bij de export van opengronds aardbeien is alleen West-Duitsland in sommige jaren een afnemer van enige betekenis. De omvang van deze uitvoer is vooral afhankelijk van de grootte van de Duitse oogst, de prijsverhouding tussen beide landen en de concurrentie van Italië en Frankrijk. Export van opengronds aardbeien naar België en Engeland is bij de bestaande handelspolitieke belemmeringen vrijwel niet mogelijk.

Ad b. De binnenlandse consumptie van verse aardbeien.

Deze is voor de afzet van aardbeien van veel meer betekenis dan de export. Globaal genomen vindt ongeveer 25 pCt. van de totale produktie zijn bestemming op de binnenlandse markt. Ondanks het gestegen welvaartspeil en de inkomensnivellering is het verbruik per hoofd van

de bevolking belangrijk teruggelopen, t.w. van gemiddeld ca. 0,75 kg vóór de oorlog tot gemiddeld 0,50 kg gedurende de periode 1951-1956, d.i. dus met ruim 30 pCt. De oorzaak hiervan moet volgens schrijver worden gezocht in het in vergelijking met ander fruit sterk gestegen prijsniveau, als gevolg van de grote vraag voor industriële verwerking.

Ad c. De afzet aan de verwerkende industrie.

Uit tabel 3 blijkt dat de afzet van de aardbeienoogst in overwegende mate is gericht op de verwerkende industrie. Het aandeel van de door deze industrie opgenomen hoeveelheden verse aardbeien is, in vergelijking met vóór de oorlog, aanzienlijk toegenomen. Bedroeg dit voor de jaren 1935-1939 gemiddeld 57 pCt., gedurende de jaren 1951-1956 is het gestegen tot ca. 70 pCt. Ook in absolute zin is zulks het geval; gedurende de genoemde perioden bedroeg de gemiddelde jaarlijkse afneming door de industrie nl. resp. 10.900 ton en 13.900 ton.

De door de industrie afgenomen hoeveelheden worden voor bijna 80 pCt. verwerkt tot vruchtenpulp. Het resterende gedeelte wordt grotendeels ingevroren en verwerkt tot vruchten op sap. De industrieel verwerkte aardbeien worden grotendeels uitgevoerd. Onze voornaamste afnemers zijn West-Duitsland en Engeland, op grote afstand gevolgd door Canada en Oost-Duitsland.

E.-S.B. Uw medium voor publiciteit op hoog niveau

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De verkrapping, welke de vorige week onmiddellijk bij het begin van de nieuwe kasgeldperiode haar intrede op de geldmarkt had gedaan, nam gedurende de verslagweek groter afmetingen aan. Symptomen hiervan waren de stijging van het marktdisconto voor kortlopend schatkistpapier met $\frac{1}{8}$ à $\frac{1}{4}$ pCt., het opdrogen van het kredietaanbod voor call en de daling van de tegoeden van de banken bij de Centrale Bank tot per 30 juni ca. f. 70 mln. beneden het krachtens de kaspercentage-regeling vereiste gemiddelde.

De Nederlandsche Bank gaf in deze situatie blijk van onverflauwde activiteit op het terrein der open-marktpolitiek, door zich bereid te verklaren op 1 en 2 juli schatkistpapier met een resterende looptijd van maximaal drie maanden te kopen tegen een disconto van $3\frac{1}{4}$ pCt. Naar in marktkringen verluidt, zou in dit kader voor ruim f. 50 mln. papier naar de Centrale Bank zijn verhuisd.

De oorzaak van de verkrapping lag vooral bij factoren, verband houdend met de halfjaarsultimo, welke deze week werd gepasseerd. Zo bereikte de bankbiljettencirculatie op 30 juni een recordcijfer voor 1958. Een groot-deel van deze biljettenaanwas zal ongetwijfeld aan de financiering van vakantiegeneugten ten goede komen, terwijl volgens de berichten voorts sommige huisvrouwen reeds begonnen zouden zijn met het aanleggen van voorraadjes bankbiljetten met het oog op de a.s. uitverkoop.

Inmiddels hadden velen op de geldmarkt goede hoop op een vrij spoedige keer van het tij op deze markt, o.a. in verband met enige zeer grote betalingen van het Rijk, nl. op 10 resp. 25 juli aan de houders van het hoornvee resp. de gemeenten.

Dat het rentegamma niet dood is, doch slechts sluimert, bleek uit de verlaging met ingang van 4 juli van de maximumrente voor (in hoofdzak gemeentelijke) kasgeldenleningen van $4\frac{1}{2}$ tot 4 pCt. per jaar, overeenkomende — aldus de officiële toelichting — met het onlangs verlaagde promessendisconto van De Nederlandsche Bank. In deze toelichting wordt niet vermeld of de drie weken, verstreken tussen „onlangs” (= 14 juni 1958) en 4 juli, werden besteed aan het wikken en wegen over dit besluit, of dat wellicht de betreffende Excellenties het eenvoudig vergeten hadden.

De kapitaalmarkt.

Het passeren van de halfjaarsultimo vormde op de aandelenmarkt een gerede aanleiding tot het werpen van terugblikken. Allereerst betroffen deze het koersniveau dat zich het afgelopen halfjaar en speciaal gedurende het tweede kwartaal zowel in Wallstreet als op het Damrak onverwacht gunstig ontwikkelde. In beide financiële centra werd tot dusverre nl. ongeveer de helft van het in 1957 in verhouding tot het topniveau geleden koersverlies ingehaald. Het opmerkelijke hiervan school vooral in het in brede kringen geringe of zelfs afwezige vertrouwen in een spoedig conjunctuurherstel, waarmee deze koersstijging gepaard ging. De voorspelling van de Amerikaanse plaatsvervangende Minister van Handel van een enorme economische opleving, in vergelijking waarmee de hoogtepunten van 1955, 1956 en 1957 slechts molshopen zouden blijken, wordt in het algemeen niet slechts met enige korreltjes, doch eerder met baalzakken zout genomen.

Inflatievrees bij het Amerikaanse publiek (ook in de Verenigde Staten daalt ondanks de recessie het prijsniveau niet) en aankopen van institutionele beleggers, die zich daarbij vooral op lange-termijn overwegingen baseren, worden als de voornaamste factoren bij het koersherstel genoemd.

De mening, dat het koersniveau te hoog is, ontbreekt inmiddels ook niet, hetgeen geïllustreerd wordt door het feit, dat de te New York lopende baisseposities in aandelen een recordhoogte sinds 1930 bereikten. Gezien de recente koersontwikkeling zitten de baissiers echter vooral in de hoekjes waar de slagen vallen, de haussiers daarentegen op rozen.

Het varen in het Amerikaanse kielzog vormde voor de koersstijging in Amsterdam één reden; het relatief grote koersherstel bij de internationale aandelen vormde hiervoor een aanwijzing. De daling van de rentestand hier te lande was daarnaast ongetwijfeld ook van invloed.

De stijging der aandelenkoersen, gepaard met een aantal dividendverlagingen was oorzaak dat het aandelenrendement gedurende het eerste halfjaar een aanzienlijke daling onderging. Zo bedroeg het door de Rotterdamse Bank berekende gemiddelde rendement van Nederlandse aandelen per ultimo december 1957, maart 1958 en juni 1958 achtereenvolgens 7,9, 7,2 en 6,7 pCt.

Neemt men in aanmerking, dat de vorige week $4\frac{3}{4}$ pCt. obligaties op de emissiemarkt werden aangeboden door dezelfde instelling (Bank voor Nederlandsche Gemeenten) die einde 1957 6 pCt. obligaties uitgaf, dan blijkt de daling van het aandelenrendement het laatste halfjaar merkwaardigerwijze ongeveer evenveel te hebben bedragen als die van het obligatierendement.

Dat het $4\frac{3}{4}$ pCt. type nog niet bepaald aan het einde van zijn latijn is, hetgeen overigens na het grote, zij het door majoringen danig opgeblazen, succes van bovengenoemde emissie ook niet te verwachten was, blijkt uit een gedurende de afgelopen week aangekondigde uitgifte van dergelijke obligaties van f. 25 mln. door de Herstelbank tegen een emissiekoers van 99 pCt. Ook bij deze stukken zullen de houders de eerste 10 jaar niet door vervroegde aflossing benadeeld kunnen worden.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	2 jan. 1958	27 juni 1958	4 juli 1958
Algemeen	168	200	204	
Internat. concerns	237	283	291	
Industrie	126	145	146	
Scheepvaart	117	135	134	
Banken	106	120	122	
Indon. aand.	64	88	88	
Aandelen				
Kon. Petroleum	f. 147,30	f. 168,50	f. 172,60	
Unilever	311 $\frac{1}{2}$	355	362	
Philips	230 $\frac{1}{2}$	291 $\frac{1}{2}$	298 $\frac{1}{2}$	
A.K.U.	142 $\frac{1}{2}$	184 $\frac{1}{2}$	200	
Kon. N. Hoogovens	241	300	303 $\frac{1}{2}$	
Van Gelder Zn.	170	178	179	
H.A.L.	132 $\frac{1}{2}$	139 $\frac{1}{2}$	137 $\frac{1}{2}$	
Amsterd. Bank	191 $\frac{1}{2}$	220	224	
H.V.A.	84 $\frac{1}{2}$	106 $\frac{1}{2}$	100*	
Staatsfondsen				
$2\frac{1}{2}$ pCt. N.W.S.	59 $\frac{1}{2}$	63	62	
$3\frac{1}{2}$ pCt. 1947	85 $\frac{1}{2}$	90 $\frac{1}{2}$	90 $\frac{1}{2}$	
$3\frac{1}{2}$ pCt. 1955 I	81 $\frac{1}{2}$	89 $\frac{1}{2}$	89	
3 pCt. Grootboek 1946	80 $\frac{1}{2}$	90 $\frac{1}{2}$	89 $\frac{1}{2}$	
3 pCt. Dollarlening	90	92 $\frac{1}{2}$	91 $\frac{1}{2}$	
Diverse obligaties				
$3\frac{1}{2}$ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	84	93 $\frac{1}{2}$	92 $\frac{1}{2}$	
$3\frac{1}{2}$ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	79 $\frac{1}{2}$	86 $\frac{1}{2}$	86	
$3\frac{1}{2}$ pCt. Nederl. Spoorwegen	84 $\frac{1}{2}$	91	91	
$3\frac{1}{2}$ pCt. Philips 1948	90	96 $\frac{1}{2}$	96	
$3\frac{1}{2}$ pCt. Westl. Hyp. Bank	80	87 $\frac{1}{2}$	88 $\frac{1}{2}$	
6 pCt. Nat. Woningb.len. 1957	104 $\frac{1}{2}$	109 $\frac{1}{2}$	110	
New York				
Aandelenkoersgemiddelde				
Dow Jones Industrials	439	475	480**	

* ex div.
** 3 juli

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

PRODUKTIE-INDEXCIJFERS ¹⁾

(1953 = 100) ²⁾

Omschrijving	Jaar-gemiddelden		febr. 1957	mrt. 1957	april 1957	febr. 1958	mrt. 1958	april 1958
	1956	1957						
Aantal arbeidsdagen in de betrokken maand ³⁾ ..	23½	23½	22	23½	23	22	23½	23
Algemene indexcijfers van de nijverheid ⁴⁾ ..								
Algemene produktie-index ..	123	126	119	128	125	113	124	124
Gemiddelde dagproduktie ⁵⁾ ..	123	126	127	128	128	121	124	127
Indexcijfers per bedrijfsklasse:								
Bouwmaterialen en aardewerk ..	115	122	102	108	126	94	97	112
Chemische nijverheid (excl. aardolieprodukten) ..	123	133	127	135	131	127	139	134
Leder- en rubbernijverheid ..	120	125	125	134	128	114	123	116
Mijnbouw ..	102	106	101	100	96	98	112	108
Metaalnijverheid ..	139	137	135	141	140	126	140	136
Papierindustrie ..	118	130	128	131	128	116	124	125
Textielnijverheid ..	112	112	111	120	110	104	109	
Gas, elektriciteit en water ..	130	138	136	139	129	140	151	136
Voedings- en genotmiddelenindustrie ..	113	116	97	106	110	97	107	113

¹⁾ Bron: C.B.S.

²⁾ De wegingscijfers hebben betrekking op 1949.

³⁾ Onder arbeidsdagen worden verstaan alle dagen, met uitzondering van de zondagen, Nieuwjaarsdag, 2e Paasdag, Hemelvaartsdag, 2e Pinksterdag en de beide Kerstdagen. Zaterdagen zijn als halve dagen geteld.

⁴⁾ Excl. bouwnijverheid.

⁵⁾ Berekend door het algemeen indexcijfer te delen door het verhoudingsgetal van het aantal arbeidsdagen in de betrokken maand en het gemiddelde aantal arbeidsdagen van 23½ in 1949.

PRIJSINDEXCIJFERS VAN HET LEVENSONDERHOUD VAN GEZINNEN VAN HAND- EN HOOFDARBEIDERS ¹⁾

1951 = 100

Aard der gezinsuitgaven	Wegingsfactor (% van totale gezinsuitgaven in 1951)	1957	januari 1958	februari 1958	maart 1958	april 1958	mei 1958
		Voeding, w.o.	361,4	120	123	122	123
brood, gebak en grutterswaren ..	72,4	118	118	118	118	118	118
aardappelen, groenten en fruit ..	55,5	143	154	150	155	157	141
suiker, koloniale waren en dranken ..	64,7	111	114	114	115	115	115
vlees, vleeswaren en vis ..	62,1	115	114	112	112	113	114
oliën en vetten ..	40,7	79	78	78	77	77	77
zuivelprodukten (excl. roomboter) ..	66,0	140	150	148	147	148	146
II Roken ..	26,4	107	109	111	111	111	111
III Woning, w.o.	209,4	125	132	132	132	132	131
huur, water, onderhoud woning ..	79,1	138	155	155	155	155	155
woninginrichting en huusraad ..	72,6	101	100	101	101	101	100
verwarming en verlichting ..	57,7	136	140	140	140	140	135
IV Kleding en schoeisel, w.o.	129,7	87	85	87	85	85	85
kleding ..	102,2	85	85	86	84	84	84
schoeisel ..	27,5	91	91	91	91	91	91
V Hygiënische en medische zorg, w.o.	62,2	123	127	127	127	127	126
reiniging en huishoudelijke hulp ..	20,1	103	104	104	105	105	105
persoonlijke en gezondheidszorg ..	42,1	133	137	138	137	137	137
VI Ontwikkeling en ontspanning, w.o.	91,3	112	114	115	115	115	115
ontwikkeling, ontspanning, verenig. ..	57,4	108	110	111	112	112	112
verkeer ..	33,9	118	121	121	121	121	121
VII Verzekeringen, belastingen, sociale verplichtingen e.d.	119,6	150	158	158	155	155	151
Totaal ..		119	123	123	123	123	121
Totaal, exclusief sociale verzekeringen en belastingen ..	967,1	115	118	118	118	119	117
Totaal, exclusief belastingen ..	1000,0	120	124	124	124	124	122
Totaal exclusief A.O.W.		114	118	118	118	119	117

¹⁾ Bron: Statistisch Bulletin van het C.B.S.

²⁾ Berekend als gewogen gemiddelde van vier prijsindexcijfers van het levensonderhoud, nl. die voor Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam en dat van 18 gemeenten, t.w. Alphen a/d Rijn, Arnhem, Bergen op Zoom, Dongen, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Gouda, Groningen, Haarlem, Heerlen, Hilversum, Leeuwarden, Middelburg, Tilburg, Utrecht, Zaandam en Zwolle. De indexcijfers geven de, t.g.v. de prijsbeweging, optredende veranderingen aan in de uitgaven, in 1951 gedaan door gezinnen van hand- en hoofdarbeiders met een bruto-inkomen in dat jaar van f. 3.000 tot f. 5.000 en bestaande uit vier personen.

ONDERNEMINGEN, die het beste leidende personeel zoeken,

speciaal met economische
scholing, roepen sollicitanten
op door middel van een
annonce in de rubriek

„VACATURES”

Het aantal reacties, dat
deze annonces tot gevolg
hebben, is doorgaans
uitermate bevredigend;
begrijpelijk, omdat er bijna
geen grote instelling is,
die dit blad niet regel-
matig ontvangt en
waar het niet circuleert.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 30 juni 1958

Kas, Kassiers en Dag- geldningen .. f	68.505.648,55	Kapitaal .. f	49.000.000,-
Nederlands		Reserve ..	21.500.000,-
Schatkistpapier ..	473.800.000,-	Bouwreserve ..	1.000.000,-
Ander Overheidspapier ..	30.148.870,07	Deposito's op Termijn ..	343.240.974,73
Wissels ..	17.156.382,13	Crediteuren ..	655.544.278,85
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	56.195.154,77	Geaccepteerde Wissels ..	1.326.068,21
Effecten, Syndicaten en Waarden.	44.288.312,18	Door Derden Geaccepteerd ..	522.737,68
Prolongaties en Voor- schotten tegen Effecten ..	28.082.663,87	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	35.630.572,31
Debiteuren ..	378.316.907,80		
Deelnemingen (incl. Voorshotten) ..	6.270.692,41		
Gebouwen.	5.000.000,-		
	<u>f 1.107.764.631,78</u>		<u>f 1.107.764.631,78</u>

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Gevestigd te Rotterdam

REIS- EN ZAKENDEVIEZEN

N.V. MAGAZIJN „DE BIJENKORF”

gevestigd te Amsterdam.

Uitgifte

van

**nom. f. 2.560.600,- in gew. aandelen
resp. niet-royeerbare cert. van gew. aandelen**

in stukken groot nom. f. 200,- en nom. f. 1000,- aan toonder

voor de helft gerechtigd tot het dividend over het boekjaar 1 Febr.
1958/31 Jan. 1959 en ten volle tot het dividend over de volgende boekjaren,

tot de koers van 200 pCt.,

uitsluitend voor houders van claims en wel in dier voege, dat houders van claims van gewone aandelen het recht hebben in te schrijven op gewone aandelen en/of n.r. certificaten van gew. aand., uitgegeven door het Administratiekantoor Interland N.V.; en dat houders van claims van n.r. certificaten van gew. aand. uitsluitend kunnen inschrijven op n.r. certificaten van gew. aand., waarbij nom. f. 800,- bestaand kapitaal recht geeft tot inschrijving op nom. f. 200,- nieuw kapitaal.

Ondergetekenden berichten, dat zij op

Dinsdag, 15 Juli 1958,

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur,

de inschrijving op bovengenoemde uitgifte openstellen bij hun kantoren te **Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage**, voor zover aldaar gevestigd, op de voorwaarden van het prospectus d.d. 7 Juli 1958.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten, zomede afschriften van de voorwaarden van administratie en - tot een beperkt aantal - exemplaren van de statuten en van het jaarverslag over het boekjaar 1957/1958 zijn bij de inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

**AMSTERDAMSCHЕ BANK N.V.
LABOUCHERE & CO. N.V.**

Amsterdam, 7 Juli 1958.

RECENTE PUBLIKATIES

Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen (V.V.S.). N.V. Uitgeversmaatschappij AE. E. Kluwer, Deventer 1958, f. 5,73.

Van de uitgave „Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen” bereikte ons het supplement 3. Daarin bevond zich naast een aantal bladzijden, die dienden ter vervanging van bestaande bladzijden die aanvulling behoeften wegens recente jurisprudentie en publikaties, een nieuw onderdeel met tabblad, behelzende de Wet op de Herkapitalisatie 1957, 22 blz., inleiding en wettekst met toelichting op ieder artikel.

Süddeutsche Zeitung: Wirtschafts-jahrbuch 1958. München, 1 maart 1958, 110 blz., D.M. 2.

Dit jaarboek bevat een aantal korte artikelen waarin de verschillende facetten van het economisch leven in de Duitse Bondsrepubliek worden behandeld en enige bijdragen waarin bepaalde aspecten van de Beierse economie worden beschreven. Voorts zijn in dit jaarboek een achttal bladzijden met statistische gegevens over de Bondsrepubliek opgenomen.

Dr. E. W. Meier: De Europese economische integratie. Aspecten der Economische Politiek VI. H. E. Stenfert Kroese N.V.; Leiden 1958, 347 blz., f. 16,50.

Dr. G. H. J. Abeln: De vrijhandelszone als economische integratievorm voor West-Europa. H. E. Stenfert Kroese N.V., Leiden 1958, 160 blz., f. 10.

S. Weintraub: An approach to the theory of income distribution. Chilton & Co., Philadelphia 1958, 224 blz., f. 28,15.

A. Amonn: Wirtschaftspolitik auf Irrwegen. Fritz Knapp Verlag, Frankfurt am Main 1958, 230 blz., f. 17,30.

HERSTELBANK

MAATSCHAPPIJ TOT FINANCIERING VAN HET NATIONAAL HERSTEL N.V.

GEVESTIGD TE 's-GRAVENHAGE

**UITGIFTE VAN F 25.000.000,-
4³/₄ pCt 25-JARIGE OBLIGATIES,
in stukken van nominaal f1000,- aan toonder.**

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op de
obligaties van bovengenoemde uitgifte openstellen op

VRIJDAG 11 JULI 1958,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

TOT DE KOERS VAN 99 pCt,

bij hun kantoren te

AMSTERDAM, ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE
voor zover aldaar gevestigd, op de voorwaarden van het
prospectus d.d. 4 juli 1958.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar
bij de inschrijvingskantoren.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

AMSTERDAMSCH E BANK N.V.

DE TWENTSCH E BANK N.V.

INCASSO-BANK N.V.

LIPPMANN, ROSENTHAL & CO.

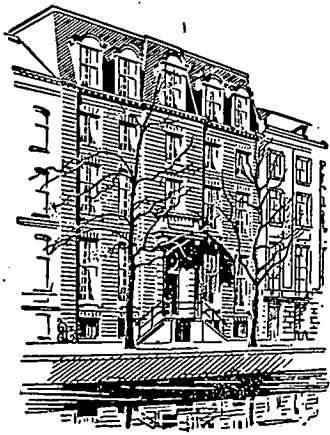
R. MEES & ZONEN

NATIONALE HANDELSBANK N.V.

PIERSON, HELDRING & PIERSON

ROTTERDAMSCH E BANK N.V.

AMSTERDAM,
ROTTERDAM, 4 JULI 1958.
's-GRAVENHAGE,

Voor Uw aan- en verkopen van effecten,
voorlichting inzake beleggingen,
bewaarneming, safe-deposit

en

AL UW ANDERE BANKZAKEN IN BINNEN- EN BUITENLAND:

HANDEL-MAATSCHAPPIJ

H. Albert de Bary & Co. N.V.

HERENGRACHT 448 - 454, AMSTERDAM

fabrikante van
Castella producten,
Nijmegen,

zoekt voor spoedige indiensttreding een

DESKUNDIGE OP HET GEBIED VAN MARKTONDERZOEK

die na een inwerkperiode belast kan worden met de leiding van het marktonderzoek.

Zijn taak zal bestaan uit:

- a) Coördinatie van alle vormen van marktonderzoek binnen het eigen bedrijf;
- b) Het doen voeren van aan hem opgedragen incidentële marktonderzoekingen;
- c) Het opbouwen van een prognose van te verwachten omzetten en tendenzen.

Wij geven de voorkeur aan een academisch gevormde kracht, maar leggen in ieder geval de nadruk op een goede theoretische ondergrond met voldoende praktijk-ervaring.

Geboden wordt een prettige werkkring van dynamische en adviserende aard, gunstige salariering en aantrekkelijke sociale voorwaarden, waaronder de mogelijkheid tot directe opneming in het pensioenfonds.

Sollicitaties, waaruit capaciteiten en ervaring duidelijk blijken, voorzien van een recente pasfoto en met de hand geschreven, kunnen worden gericht aan de Koninklijke Dobbelman N.V., Directie, Commerciële Zaken, Graafsedwardsstraat 12, Nijmegen.

Efficiency

bespoedigt
Uw contacten
met gegadigden

★

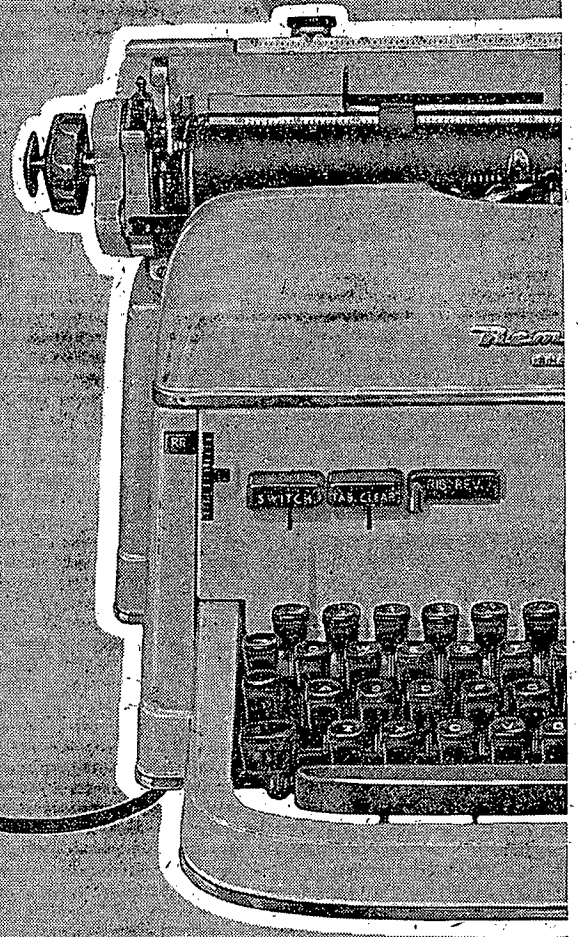
Indien
Uw telefoonnummer
in Uw annonce
moet worden
opgenomen,
vermeld dan
tevens het

KENGETAL

Haal de stroom erbij!

Werk modern en efficiënt. Op de Remington Electric Schrijfmachine maakt Uw typiste gedistingeerde brieven... en met 21,4% tijdswinst. Start nu... vraag prospectus 2339.

Remington Rand

FAKKELDRAGERS DER EFFICIENCY

Amsterdam, Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Den Haag, Leeuwarden, Maastricht, Roermond, Rotterdam, Utrecht.